

Wie zeggen de mensen dat Ik ben?

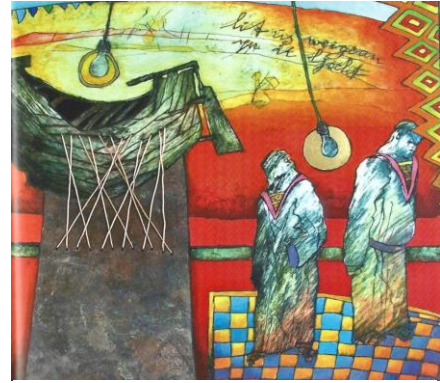
Voorganger: Christiaan Boers
Regenboogkerk Hilversum

Schriftlezing: Psalm 43

Schriftlezing Evangelie: Matteüs 16: 13-17

Inleiding

Psalm 43 is de naamgever van deze zondag: 'doe mij recht, o God'. De psalm kan niet los gezien worden van de bekendere psalm 42. Hoewel, bekender? Psalm 43 zingt toch ook met de legendarische woorden 'dan ga ik op tot Uw altaren'. Matteüs 16 gaat via de mond van Petrus in op de vraag wie Jezus is. Wordt laatstgenoemde in de stem van de mensen voldoende recht gedaan?

Psalm 43 - In het licht, H.
Pietersma

Prediking

*System, Systeem, waar is mijn plaats?
Planeten wachten buitengaats,*

*geen Mars legt aan, geen Venus daalt.
Word ik verwacht of afgehaald?*

*Uw sterren keren traag maar vlug
hun puntbeeld naar Uw Raadsel terug.*

*Hoe dicht Gij zijt hoe meer nabij
hoe meer verwacht Uw oproep mij.*

*Uw stem herhaalt zich andermaal
waarheen ik U maar ademhaal,*

*kaatst in het hol van elke cel
waarin ik zelf de waarheid spel*

*maar laat mij hoorziek en ontheemd
en al Uw woorden zijn mij vreemd.*

*Zult Gij ooit zijn waar ik U prijs
in alle richtingen op reis
dan bid ik U te doen alsof
mijn stof mag paren met Uw Stof.*

Gemeente van de Heer Jezus Christus, Leo Vroman, dichter en bioloog, schreef een aantal psalmen. Dit was er één van, zijn 2e. Van Joodse afkomst, niet-religieus, zocht deze beta-man naar een woord om daar, waar de Hebreeuwse traditie de Godnaam niet uitspreekt, een duiding te geven aan het onuitsprekelijke. Systeem, met een hoofdletter. Hoe komt hij daarbij?

Een systeem is een optelsom van verschillende elementen, dat zichzelf corrigeert om systeem te kunnen blijven. Het ordent de elementen, doet het dat niet, dan wordt het in zijn voortbestaan bedreigt.

Systeem met een hoofdletter heeft bij Vroman naast een fysisch begrip een metafysische lading. Materie én bovenzinnelijkheid worden uit de tegenstelling getild en krijgen contact met elkaar. Vroman doet dat vooral door vragen te stellen aan het Systeem, terwijl hij als fysicus dondersgoed de antwoorden kent. De Psalm van Vroman die we net hoorden staat ook bol van de vragen. Om dan te besluiten met een soort verlangen dat we mogen doen alsof de leerstof van de mens mag paren met die van het Systeem. In het Engels, want Vroman vertaalde zijn psalmen in zijn thuisland Amerika, staat: "I would pray Thee tot pretend my dust may mate with Yours in matching lust." Wow, een verlangen naar innige omarming van wat de mens weet en niet weet.

"Wie zeggen de mensen dat Ik ben"?, horen we Jezus vandaag vragen in de evangelielezing uit Matteüs. De vraag van Jezus kan zo naar zondag 12 van de Heidelbergse catechismus getransponeerd worden en krijgt daar een systematische beantwoording. Bijna a la Vroman, zou je met enige vrijheid kunnen zeggen.

Allereerst is daar het antwoord op de vraag wat de mensen zeggen wie Jezus is. Hij is Johannes de Doper, Elia, Jeremia, één van de profeten.

Jezus gaat verder niet in op het antwoord van de leerlingen en springt snel over naar de vraag wie zij zeggen dat Hij is.

Ik wil die sprong nog even uitstellen en teruggaan naar de vraag wie de mensen zeggen dat Jezus is. Want eigenlijk wordt in het antwoord van de leerlingen een hele kerkelijke belijdenis en leer blootgelegd die we in de aanloop naar Pasen niet mogen veronachtzamen.

Wie zeggen de mensen dat Ik ben? Voorop in het antwoord van de leerlingen, die blijkbaar een soort enquête hebben bijgehouden van wat omstanders zeggen over Jezus, staat zijn profetische identiteit. Elia en Jeremia worden genoemd. Mensen die in de geschiedenis van het Oude Israël voorloper waren om hun mening te uiten over wat recht en rechtvaardig mag genoemd worden. Zij kwamen openlijk uit voor wat Gods stem hen vóór zei, hen voorzegde ook. Een element van waarschuwing voor het onheil dat het volk kan overkomen als het niet terugkeert op zijn schreden. Wie is Jezus? Een profetische gestalte die via de stem van anderen - wie zeggen de mensen dat Ik ben – Zijn identiteit openbaart. Dat is één.

Johannes de Doper wordt ook genoemd, hem zou je kunnen schakeren onder de priesters, de tweede identiteit van Jezus, volgens de mensen.

Priesterschap werd gezien als aanduiding dat Israël het koninkrijk van priesters was.

*"Uit de baarmoeder van de dageraad
is voor u de dauw van uw jeugd. De HEER heeft gezworen
en Hij zal er geen berouw van hebben: U bent Priester voor eeuwig,
naar de ordening van Melchizedek. Psalm 110.*

Vanuit het priesterschap van het volk wordt het priesterschap van eenieder weerspiegeld en de mensen zagen dat in Jezus optimaal. Dat is twee.

Tot slot, en dat lezen we niet in het evangelie van vandaag, maar gaat wel klinken in de komende dagen richting de Stille Week, Jezus is koning. De doornenkroon die we net zagen in het kindermoment behoeft weinig uitleg, zo verbonden is die kroon met Jezus. Een weinig triomfalistisch beeld. Schrijnend eigenlijk, een gotspe. Het koninklijke ambt als bespottelijke identiteit. Dat is drie.

Dit zijn de drie identiteiten die de mensen zeggen dat Jezus draagt en die de kerk der eeuwen heeft overgenomen in zijn belijdenis, zondag 12 van de Heidelbergse catechismus is daar de vrucht van. Als Jezus deze drie ambten draagt, dan dragen zijn volgelingen die ook. Wij dus.

Het drievoudig ambt is in een systeem gevat waarop de volgelingen van Christus, de gezalfden heetten zij....heten wij, ja op antwoorden. We hoorden eerder al dat een systeem een stelsel is dat zichzelf corrigeert om systeem te kunnen blijven. Dat doet het door te ordenen, te herordenen, te vernieuwen. Het Systeem waar Vroman over spreekt doet dat ook in zekere zin en laat geen status quo zien, maar speelt in op de tijd die nodig is. In een andere psalm dicht Vroman bijvoorbeeld:

*Systeem, Gij die de sterrenbeelden
in spinrag van ondeelbaar gas
over ons hoekheelal verdeelde
als één die speelde, zich verveelde,
en in gedachte al elders was,*

*Die nu in Uw verslachte draden
wacht of ook ik besluiten neem,
mijn doen verwarrend met Uw daden
en Uw systeem, Systeem Systeem*

Het Systeem wacht af, legt zichzelf geduld op totdat de mens besluiten neemt. Eigenlijk dicht de agnost Vroman hier hoe de mens het koningschap, het priesterschap, het profeet-zijn definitief overhevelt van het Systeem naar de mens, naar u en jou en mij.

Wie zeggen de mensen dat Ik ben, wordt: wie zeggen wij dat Hij is?

Ik heb u geloof ik wel eens eerder verteld dat in het multi disciplinaire overleg in het hospice, waar ik werk, een eerste vraag wordt neergelegd op tafel als een patiënt besproken wordt: wie zie je als je binnenkomt? Artsen en verpleegkundigen neigen vaak tot medisch denken, godzijdank overigens want daarin zijn zij bekwaam, maar het is goed om eerst de vraag te stellen: wie zien wij? En hoe brengen we dat wat we zien in relatie tot de vraag of we weten wat de ander van ons nodig heeft? Doen we recht aan de ander of zien we iets over het hoofd, waardoor we iemand letterlijk over het hoofd zien?

Van de week ben ik twee dagen in retraite geweest rondom de thematiek van een boek van Henri Nouwen, "Adam". De priester en hoogleraar Nouwen die besluit om te gaan wonen in de gemeenschap van de Ark in Canada, een woonplek voor mensen met een verstandelijke beperking. Hij raakt diep verbonden met een even zo diep gehandicapte Adam en ziet in deze man een evenbeeld van Christus. Wie zeggen de mensen dat ik ben? Henri Nouwen zegt: Adam! Ik kan u zeggen dat het boek bij de een aantal van de deelnemers van de retraite naast bewondering ook irritatie oproep. Ja, ook bij mij. Nouwen maakt een soort systeem van het leven van Jezus en legt dat op het leven van Adam om van daaruit Zijn geloof, zijn credo te benoemen. Een construct die weerstand oproept, ja, maar ook bij urenlang samen spreken, samen contempleren, samen verdiepen, iets openbaart van wie Christus is via die ander.

(beeld van het schilderij van Pietersma)

Via het andere, zoals de psalm van vandaag zegt en wat Pietersma op zijn schilderij duidt: via licht en waarheid, Gods waarheid en licht, gaan we op pad. Maar ook, als we het schilderij nog eens bezien, vanuit het licht.

Dus vertaald naar de vraag wie de mensen zeggen dat Jezus is: volgelingen van Hem gaan reeds als mensen van het licht naar het licht dat de ander hen brengt. Dat kan op velerlei wijze, dat laat het schilderij ook wel zien. De boot met het net, klaar om wie weet wat te gaan ophalen aan verhalen; de twee figuren die ieder een eigen weg en richting kiest, in de rug gedekt door het licht over hun gebogen ruggen. "Wat ben je bedroefd, mijn ziel en onrustig in mij". Ze lijken ogenschijnlijk uit elkaar te gaan, ieder met een eigen verhaal en een eigen zorg. Pietersma schildert dit aan de hand van Psalm 43, waarin we inderdaad horen over de vijanden die het leven dusdanig teisteren en plagen, dat het eigenlijk alleen nog maar vragen oproept naar God.

"U bent toch mijn God"?, zo klinkt het diep twijfelend.

Het zijn de psalmen ten voeten uit, hoe grillig en abrupt een uiting van wanhoop kan omslaan in een schreeuw van hoop. Kyrie en gloria zijn daarom ook zo'n onlosmakelijk liturgisch systeem, hoe moeilijk we dat soms ook meemaken. Het is hét nochtans van de Schrift, hét.... en toch.

Strawinski componeerde in 1930 zijn Psalmensymfonie. Een werk in drie delen op een aantal psalmteksten. Centrum vormt het laatste deel, psalm 150, een Hallel-psalm, lofzang. Wie daar een jubel verwacht, komt enigszins bedrogen uit, het Laudate begint in mineur en is allesbehalve opgewekt. Nee, met gebogen hoofd, traag lopend, voortgaand.

Maar de richting wordt duidelijk, die is naar het Licht van Gods heilige huis. En dat is wat psalm 43 na veel vijven en zessen, na veel vragen en twijfels uiteindelijk ook zingt: "eens zal ik Hem weer loven, mijn God die mij redt en ziet."

"Nog één keer de vraag van Jezus: 'wie zeggen de mensen dat Ik ben?'"

Aan ons wordt de vraag gesteld, aan ons de taak om die vraag te beantwoorden. Profeet, priester, koning. Alles kan, alles mag, alles klopt als in een systeem. Nu hoeven wij alleen nog maar te gaan in het licht van Zijn naam, een Naam die boven alle naam uitgaat.

Amen.